

1. הרב אברהם שרמן – תורה שבעל פה מ' תשנ"ט פט-קה
השיב להצעה זו הגאון ר' שלמה קרליץ שליט"א אב"ד דפ"ת ובעל שו"ת עטרת שלמה
בזה"ל: "לראבוננו רוב הזוגות שבאים לבית הדין אסור לעשות ביניהם שלום כי לא
נזהרים בטהרת המשפחה, כאשר באים זוג לשלום יש לומר להם רק בתנאי שישמרו על
טהרת המשפחה, אבל להשתדל לעשות סתם שלום בין זוגות זה דבר חמור מאוד. בשו"ע
אבה"ע סימן כו פסק המחבר מי שחי עם פילגש כופין אותו להוציאה מביתו, וברמ"א -
שבודאי נושה היא מלטבול ובא עליה בנדתה, וא"כ אותם שאינם נזהרים בטהרת
המשפחה לא די שלא כופין אותו להוציא נלך ונקרב אותם זל"ז בשלום בית?

בנדון. הגאון ר' שמחה הכהן קוק שליט"א אב"ד דרחובות ורבה הראשי סיפר באותו דיון
שלפני יותר מעשר שנים היתה לו בעיה כאשר עוד לא היה רב בישראל, שהתערב להשכין
שלום בית וידע שהזוג אינם שומרים על טהרת המשפחה. וספר שנכנס לאדמו"ר חסידי
שהוא גם גאון וצדיק (האדמו"ר מקלויזינבורג צאנז, הגה"צ י. י. הלברשטאם זצ"ל) ושאל
אותו מה לעשות, אז הוא ענה לו האם אתה מכיר היטב את המשפחה הזאת? מה יקרה אם
לא יהיה שלום ביניהם הוא לא חי עם אשתו, היא תלך ותזנה תחתיו והוא ילך לנשים
אחרות, וכך יהיו ממזרים בישראל אז טוב יותר להשכין ביניהם שלום. והוסיף הרב קוק

לשלוח אותו להתרפא? הגאון ר' מ. י. מילצקי שליט"א אב"ד דירושלים הוסיף לדיון זה
בענין האם מותר לעשות שלום בית לבני זוג שאינם שומרים טהרת המשפחה ואמר שנודע
לו שיש פסק של רכי חיים עוזר (כנראה כוונתו לרבה של וילנא הגר"ע גרוז'נסקי זצ"ל
בעל האחיעזר, - א. שץ) שבזמן שיש ילדים הם צריכים שמירה, כי אם ההורים מגורשים
הילדים עלולים להפך "רוצחים וגנבים" וזו תקנת הצבור שיהיה משהו שישמרו עליהם.

2. תשובות והנהגות כרך ב סימן תרסד

שאלה: אם מותר לפעול למען שלום בית בין בני זוג חילונים

לכאורה היה נראה שאסור לעשות שלום ביניהם, שאדרבה היום שהם במצב של ריב לא יעברו על
איסור נדה, ואם יעשה שלום ויקרבו זה לזה ממילא יעברו באיסור נדה, וכבר דרשו חז"ל לא תנאף
לא תנאיף והיינו שהמביא לזנות גם עובר באיסור חמור, וקבלה בדינו שהמזווג זיווגים כאלו שלא
ישמרו דיני אישות בטהרה יכול להזיק לו ח"ו אם כן מה לו להתערב בריב של חפשיים.

אמנם השואל מבקש להתיר לעשות שלום בית באמתלא שאם לא יעשו שלום ביניהם יש לחשוש
שלא תחזיק מעמד לבד ותלך ותעבור על איסור ניאוף דאשת איש שחמור יותר מאיסור נדה, [ויש
לברר היטב המצב אם אכן ע"י עשיית שלום תהא הצלה מאיסור החמור דאשת איש או שבהתמדת
החטא דאיסור נדה חמור יותר], ואני לא מכיר הנידון ואין לדיין אלא מה שענינו רואות, ולכן אני
מושך ידי מזה.

אמנם אם יכול לפעול שישמרו גם טהרת המשפחה, בודאי מצוה גדולה בעתיד, וגדול השלום בין
איש לאשתו ששמו יתברך נמחק עבור כך, ואולי דוקא עכשיו זמן הכושר לפעול אצלם בזה, והחכם
ידון ויפעל לפי חכמתו והקב"ה יוליך הכל לטובה. וע"ע מש"כ בח"א סימן תש"ל.

ועובדא ידענא אצל רבינו החזו"א זצ"ל, שבקשו שישתדל בפדיון שבויים, ולא הסכים בשום אופן
כיון שהאסיר היה ידוע שהיה עובר על איסור נדה, שאם יפעל לשחרור נמצא שבשחרורו יגרום לו
לעבור על איסור נדה החמור ולכן נמנע, עד ששוכנע שלא יעבור מכאן והלאה איסור נדה, ואז פעל
והצליח לשחררו. ועיין במה שהבאנו בזה בח"א סימן תע"ו, יעושה"ה.

3. תשובות והנהגות כרך א סימן תעו

שאלה: יהודי תפוס בבית סוהר האם להשתדל להוציאו משם אף שיעבור בזה על איסור נדה באשתו שמעתי ממקור מוסמך שביקשו מרבינו החזו"א זצ"ל להשתדל ולפעול עבור אחד שנידון למאסר לזמן ארוך, ושאל האם הוא שומר על טהרת המשפחה, והשיבו לו שלא שומר ונסתלק ולא רצה לעסוק בשחרורו, וראויים הדברים לגאון בישראל כמותו!

וכיוצא בו אני נוהג בעזהשי"ת כשמבקשים ממני לסדר שלום בית אצל חפשיים אני נמנע כיון שמסייע בזה לעבור על איסור נדה, וכבר דרשו חז"ל (שבועות מז ב) לא תנאף לא תנאף לא לסייע לניאוף.

ויש להטעים הדבר שבעצם במ"ע קיימא לן (כתובות פו ב) מכין אותו עד שתצא נפשו, ופירשו המפרשים דלפני שעבר גם על ל"ת כופין עד שתצא נפשו למונעו, (עיין בר"ן חולין קל"ב: דגם בל"ת קודם שעבר מכין אותו עד שתצא נפשו כדי שלא יעבור, וכן פשיטא ליה לרע"א בחידושי כתובות פ"ו. דגם בל"ת אמרינן הך דינא דכופין אותו ומיהו הרמב"ן בשיר השירים ד', י"א כתב דרק במצות עשה כופין דחמיר מל"ת ומכין אותו עד שתצא נפשו, משא"כ בל"ת. וכן בקצוה"ח סי' ג' סק"ב במשובב שם). ואם כן כאן אף שסובל במאסר, הלוא ראוי לו לסבול כן שמונעים אותו בכך לעבור על איסורי כרת דנדה שדינו כעריות.

ולפי זה בנידון דידן אף שגזרו עליו מאסר חמש שנים אין אנו מצווין להשתדל לשחררו, ולהיפך טוב שישב שמה ולא יעבור תדיר על איסור כרת ר"ל, ואם היתה השאלה באה לפני בי"ד כשידינו תקיפה, היו כופין אותו בכהאי גוונא אם אינו רוצה לשמוע, שהיו סוגרין אותו בחדר שלא יבוא לידי עבירה. אמנם השאלה שבנידון שלפנינו הוא בתינוק שנשבה שלא נתגדל על ברכי התורה ודינו כאנוס, ועיין בגרש"ז (סוף הלכות ריבית) שאפילו שומע אחר כך דת ישראל עדיין הוא כאנוס הואיל ונתגדל בין הנכרים, ויש לומר כיון שהוא כאנוס איסורו קיל אף שפוגם, ובהדי כבשי דרחמנא למה לן לייסרו במאסר שנים רבות, וכיון שכן אנו מצווין לשחררו שאין דינו כמומר להכעיס, וראוי לשחררו ולהשפיע עליו לחזור בתשובה, ולא נמנע מלהצילו אף שיעבור בזה איסורים, כיון שאינו אלא בגדר אנוס.

אמנם כל זה הוא אם הנידון היה האם להכניסו במאסר כדי להבטיח שלא יכשל באיסור נדה ר"ל, ובזה יש לצדד לכאורה דאם דינו כתינוק שנשבה שאנוס אין עלינו לייסרו במאסר שנים רבות, אבל כאן שנידון שניפעל לשחררו שאז חוזר לביתו הרי דומה כאלו אנו מאכילין אותו בידיים איסור נדה ופשיטא שאסור, וגם איסור נדה דינו כעריות ולא שייך בזה אנוס שאפילו באנוס יהרג ואל יעבור וז"פ.

ובעיקר הדבר אם מוטל עלינו ליסרו במאסר לכתחילה שלא יכשל באיסור נדה אף שלא ע"י בי"ד ואין ידינו תקיפה יש לתלות במחלוקת הקצוה"ח ונתה"מ בח"מ (סימן ג') אם דין מכין אותו עד שתצא נפשו נאמר רק על בית דין או על כל יחיד, (ועיין יש"ש ב"ק פ"ג סי' ט' דכל אחד מישראל רשאי להכות חבירו ולהפרישו מאיסור עי"ש ובשו"ת חת"ס חו"מ סי' קע"ז) ויש לומר שצריך בית דין שיש בזה גם גדר עונש למונעו וכעין רודף שממיתין אותו שהוא גם בגדר עונש, וכן תלוי אם הא דמכין אותו הוא בגדר עונש וא"כ בשבת אין מכין אותו עד שתצא נפשו שאין עונשין בשבת, עיין מ"ל (פרק כ"ד דשבת) אם מצילין מן העבירה הבא על ערוה בשבת בנפשו של רודף, משום שאין עונשין בשבת ע"ש, אבל לשחררו דומה למאכילו בידיים כמ"ש ואסור.

ולמעשה אמרתי שיציעו לאשתו שמוכנים לפעול לשחררו אבל רק בתנאי שישמרו התורה כולל איסור נדה, ואף שאין בהבטחתם משקל רב, מ"מ אם יבטיחו באמת ובתמימות נפעל כדי לשחררו, ואולי גם נשפיע עליו בזה לשוב לצור מחצבתו שקל יותר בחוץ, אבל בלי הבטחה מצידם לשמור טהרת המשפחה לא מצאתי מקום להקל. ומיהו בארץ ישראל פעילים גם בבתי סוהר להחזירם לדרך התורה והמצוה, ולהיפך דוקא שמה רבים שבים בתשובה, ודאי שם יש לעשות כרבינו החזו"א זצ"ל לא לשחררו לסייע לו בזה לעבור על איסור נדה.

4. תשובות והנהגות כרך א סימן תשל

שאלה: אם מותר לזווג לאחותו שאינה שומרת מצוות עם חילוני לנישואין השאלה כמובן שידוע בגוונא שבשום אופן לא תנשא לאדם דתי, ואם אחיה לא ישדך אותה עלולה היא להתחתן עם גוי ר"ל, ובזה השאלה אם מותר לו לזווג עם חילוני אף שגורם לה שתעבור על איסור נדה או דלמא אסור. והשואל לא פירט בשאלתו מה מצבה עכשיו, אם כעת גם עוברת באיסור נדה, רק כנראה כעת היא מופקרת וכשתתחתן תזכה לחיי משפחה, וגם מקוה הוא שלבסוף יצליח אולי גם להשפיע עליהם לחזור בתשובה, אף שהסכויים קלושים.

והנה המחתיך גויים עובדי ע"ז אחד עם השני, קבלה בידינו מהרשב"א בתשובה והובא גם בחוות יאיר סימן קפ"ה שאז ח"ו צאצאיו של המשדך עלולים להיות משומדים, וכאן עיקר השאלה היא שנאמר "לא תנאף" ודרשו חז"ל לא תנאף, לא לגרום ניאוף, וחושש האח שמא בגורם לאיסור נדה חשיב שגורם ניאוף, [ואף שמדין לפני עור, יש מקום לצדד להקל עיין בשו"ת משיב דבר להנצי"ב סימן ל"ב, מ"מ משום לא תנאף יש לאסור וכמ"ש]. אבל נראה שהכל תלוי בכוונה, ושומר מצוה לא ידע דבר רע ואם כוונתו רק לטובה ולמצוה, ואין בזה משום תרי עברי דנהרא מציל אותה בזה שלא לירד לבאר שחת יותר, וע"כ נראה דאין בזה איסור אלא רק מצוה ד"ומבשרך אל תתעלם", ומה עוד שאולי ירגישו שחייבים לו תודה ויחזרו בתשובה. ובלי סיבות אלו יש לדון טובא לאסור גם מצד שאם הבעל מופקר ה"ה עלול להפקיר גם אותה ולא איכפת ליה שתזנה ואז כשהיא אשת איש גרע, וע"כ צריך למצוא לה שידוך כזה שעכ"פ לא יפקיר חיי המשפחה אף שאינו שומר תו"מ שאל"כ לא פעל בזה מידי, ועיין רש"י סוטה מח. שאם אי אפשר למנוע האיסור נקדים לבטל מה שאפשר ע"ש. והכלל הוא שאם ברור שזהו לתועלת וברכה יעסוק בזה, ויתפלל לה' שיצליח דרכו, ויבינו שדרכם מוליך לבאר שחת וישובו למחצבתם, אבל אם אין בזה ברכה ותועלת לעתיד רוחניות שלה, כדאי לא לעסוק בשידוכיה כדי שלא יהיה לו יד בדרכיה.

5. שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנא סעיף א

[א] <א> דברים שהם מיוחדים למין ממיני עבודת כוכבים שבאותו מקום, א <ב> אסור ב למכור לעובדי אותן עבודות כוכבים שבאותו מקום. [ב] <ג> ואם קונה הרבה ביחד, שניכר הדבר שהוא קונה אותם ג (א) לסחורה, מותר. ג] וכן אם אומר שצריך אותם לדברים אחרים, והישראל יודע שכדבריו כן הוא, מותר. ודברים שאינם מיוחדים לה, מוכרים אותם סתם. ואם פירש העובד כוכבים שהוא קונה אותם לעבודת כוכבים, אסור למכור לו ד] אלא אם כן פסלן מלהקריבו לעבודת כוכבים. הגה: ה] אסור למכור לעובד כוכבים מים, כשיודעים שרוצה לעשות {א} מהם מים להטביל. (תא"ו נ"ז). היו מעורבים דברים המיוחדים עם דברים שאינם מיוחדים, כגון לבונה ד זכה בכלל לבונה שחורה, מוכר הכל סתם ואין חוששין שמא ילקט הזכה לבדה לעבודת כוכבים. וכן כל כיוצא בזה. הגה: ו] ודוקא לכהן ז] או לעובד כוכבים, שחזקתו שיקטיר הלבונה לעבודת כוכבים, אבל ה לסתם עובד כוכבים, שרי. ו ח] י"א הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם, היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר, אבל אם (ב) יכולים לקנות במקום אחר, (ג) מותר למכור להם כל דבר. (מרדכי דפ"ק דע"ז). (ד) ויש מחמירין. ז ונהגו להקל כסברא הראשונה, וכל בעל נפש יחמיר לעצמו. (ר"ן שם ובתוספות ואשיר"י והגמ"ר פ"ק דשבת לדעת הרב).

6. ש"ך על שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנא סעיף א

ו י"א כו'. דס"ל דכי היכי דאמרינן בש"ס גבי נזיר דאסור להושיט לו כוס יין דהיינו דוקא בדקאי בתרי עברי דנהרא ה"ה הכא ויש מחמירין וסוברין דמ"מ איסור מדרבנן איכא אפילו לא הוי כמו תרי עברי דנהרא וכל זה לדעת הרב אבל לפעד"נ דלא פליגי דכ"ע מודים להמרדכי ותוס' בפ"ק דעבודת כוכבי' דעובד כוכבי' או מומר שרי והגמ"ר ותוס' והרא"ש בפ"ק דשבת והר"ן פ"ק דעבודת כוכבים מיירי בישראל שהוא חייב להפרישו מאיסור וכדכתב הרא"ש שם דלא גרע מישראל קטן אוכל נבילות שב"ד מצווים להפרישו כ"ש ישראל גדול משא"כ בעובד כוכבי' וישראל מומר שאינו חייב להפרישו תדע שהרי כתב הרב בד"מ דדעת התוס' רפ"ק דעבודת כוכבים כדעת המרדכי שם דשרי ול' הרא"ש רפ"ק דעבודת כוכבים הוא כלשון התוס' שם א"כ לפי דעת הרב יהיו דברי הרא"ש

סותרים זה את זה וכן רבינו ירוחם נתיב י"ז ריש ח"ו כתב כדברי התוס' רפ"ק דעבודת כוכבים ובנתיב י"ב ח"ג כתב כדברי התוס' רפ"ק דשבת אלא ודאי כדפי':

7. שו"ת שרידי אש חלק ב סימן ט

ענף שני: נראה כי במקום שהמכשיל מתכוון לעשות מצוה אין דין לפני עור כ - ובעיקר הדין דלפני עור, לולא מיסתפינא מרבותינו גדולי האחרונים ז"ל הייתי אומר, דבמקום שהמכשיל מתכוון לעשות מצוה אין בזה משום לפני עור. דהנה כבר הבאנו לעיל את דברי רש"י, וכן לשון המשנה בגיטין ס"א, א, שטעם האיסור של [עמוד שסו] לפני עור הוא שלא להחזיק ידי עוברי עבירה, דע"י הסיוע הוא מרגילם בכך, כמש"כ רש"י הנ"ל.

וכ"כ הרמב"ם בהל' רוצח פי"ב הי"ד: ... והרי קשה, מדוע עובר המכשיל את חברו אם חברו יודע שיש כאן איסור והרי נאמר לפני עור לא תתן מכשול, ודוקא עור שאינו רואה אבל פיקח שרואה ויכול לינצל אם ירצה אינו עובר בלפני עור, וא"כ גם באיסורים נאמר שבאם חברו יודע את האיסור יהא מותר לסייע לו, לפיכך הסביר הרמב"ם שיש כאן חיזוק ידי עוברי עבירה וכו'.

ולפי"ז צ"ל מצד הסברה, שבמקום שיש לפניו מצוה לעשות, אין להימנע ממצוה זו, אפילו במקום שיכול לגרום שע"ז יעבור חברו עבירה, שהוא אינו רוצה להחזיק ידי עוברי עבירה אלא לקיים מצוות הבורא, ואדרבא, עי"ז יעורר רגשי תשובה וחרטה בלב העבריין לראות את דרך האמת בראותו שחברו משתדל לקיים מצוות בוראו.

כא - והדברים מפורשים ברבנו יונה סוף פ"ח דברכות. דהרי"ף מביא שם מאמר ר"י אמר רב בחולין ק"ז, ב: לא יתן אדם פרוסה לשמש אלא א"כ יודע בו שנטל ידיו. וכתב על זה ר"י ז"ל: "יש למדין מכאן שאין ראוי לתת לאכול אלא למי שידוע בו שיברך. ונראה שכיון שמתכוין לעשות מצוה, שנותן בתורת צדקה, מותר".

...אולם יש לקיים דברי הגרע"א עפ"י מה שהעלינו דהיכא שמתכוין למצוה אין בזה משום לפני עור, וא"כ היכא שהאשה מתכוונת להציל את הניקף מאיסור מקיף, שפיר יש מקום להתיר להנך פוסקים שאין אשה מוזהרת על איסור מקיף.

... ולפי מ"ש יש לקיים דבריו, שיסוד האיסור הוא אם יש בסיועו חיזוק לעוברי עבירה, אבל אם מפסיד ממונו אין בסיועו שמסייע משום חיזוק להעובר, שהוא יודע שלא עשה כן אלא להציל ממונו. ועי' בשד"ח מערכת הה"א, שהביא ג"כ בשם ספר פי שנים, דלא נאמר הלאו דלפני עור אלא שלא להכשילו בלא הכרח, אבל לבזבז ממונו כדי שלא יעשה איסור, אינו מחויב. ועדיין צ"ע, כי הראיות שהביאו אין בהן כדי הכרעה.

כח...

ומכל האמור יש תשובה לכמה שאלות הנוגעות בדין לפני עור, כגון אם מותר לסדר קידושין לאנשים שאינם זהירים באיסור נדה, או אם מותר לשדכן לזווג זווגים שלא יתנהגו עפ"י דיני תורה, וכן לפקיד המשרת בבית ישראל פושע שמוכר נבילות וטריפות, אם מותר להושיט קופסאות של בשר טריפה לקונים פושעים (עי' בבית זבול ששקיל וטרי בזה).